

Ed.

175. Nefndarálit

[143. mál]

um frv. til l. um lagagildi viðaukasamnings milli ríkisstjórnar Íslands og Swiss Aluminium Ltd. um álbræðslu við Straumsvík.

Frá 2. minni hl. iðnaðarnefndar.

Frumvarp þetta fjallar um staðfestingu á viðaukasamningi við gildandi aðalsamning milli ríkisstjórnarinnar og Alusuisse um álbræðslu í Straumsvík sem undirritaður var milli aðila hinn 5. nóvember 1984, samfara viðaukasamningi milli Landsvirkjunar og Íslenska álfélagsins hf. um breytingar á rafmagnssamningi vegna álbræðslunnar og sáttargerðarsamningi milli ríkisstjórnarinnar og Alusuisse í tilefni af þeim ágreiningi sem staðið hefur um nokkurt skeið varðandi framleiðslugjald ÍSALS.

Meginatriði umræddra samninga eru þrjú: Í fyrsta lagi er gert ráð fyrir sátt milli ríkisstjórnarinnar og Alusuisse um öll deilumál þeirra vegna liðins tíma sem taki gildi sem dómssátt ef frumvarp þetta verður að lögum. Þessi sátt felur í sér lausn þessara mála án þess að reynt sé að gera þau upp í einstökum atriðum eða fá annan aðilann til að viðurkenna röksemdir hins.

Í öðru lagi er samið um breytingar á aðalsamningi um álbræðsluna og breytingu á aðstoðarsamningi milli ÍSALS og Alusuisse. Varða sumar breytingarnar framleiðslugjald ÍSALS og er þar meðal annars kveðið á um endurskoðun á reikningum ÍSALS er skuli fara fram árlega. Einnig er gert ráð fyrir breytingum á aðalsamningi varðandi ÍSAL þannig að Alusuisse verði heimilt að selja hlutabréf í ÍSAL til dótturfélaga, sem það tekur ábyrgð á, og til þriðja aðila með samþykki ríkisstjórnarinnar, allt að 50% í stað 49% áður. Heimild þessi tengist hugmyndum um stækkun bræðslunnar. Aðilar hafa einnig komið sér saman um að halda áfram viðræðum um endurskoðun reglna um framleiðslugjald ÍSALS þar sem skattamál álbræðslunnar verða tekin fyrir á breiðum grundvelli. Meðal annars verður þar til umræðu hvort taka skuli upp breyttar bókhaldsreglur og breyttar reglur um mat á viðskiptum milli Alusuisse og ÍSALS.

Þriðja meginatriði þessa samnings er endurskoðun á ákvæðum rafmagnssamnings um orkuverð til ÍSALS. Verður orkuverðið á bilinu 12,5 til 18,5 mill á kWst., en breytist innan þessara marka í samræmi við vísitölu sem aðilar hafa komið sér saman um. Gert er ráð fyrir því að þetta ákvæði samningsins verði endurskoðað á fimm ára fresti næstu 20 árin.

Þegar litið er á samvinnu Alusuisse og Íslendinga allt frá árinu 1966 er ekki hægt að segja að samskiptin hafi verið landsmönnum — og sennilega ekki Alusuisse-mönnum heldur — til stórrar gleði eða ánægju. Að vísu hefur ÍSAL skilað drjúgum tekjum til þjóðarbúsins, en á móti kemur að um þetta mál allt hafa staðið hatrammar deilur alveg frá öndverðu, ekki hvað síst núna seinustu árin er það hefur hreint og beint komið í veg fyrir að menn gætu einbeitt sér að öðrum og ekki síður mikilvægum viðfangsefnum sem brýn þörf er að takast á við.

Þessum kaflaskiptum í ÍSAL-málinu ber því að fagna. Hrokafullur málflutningur þeirra stjórnmalaflokka og málgagna, sem hardast hafa gengið fram í því að notfæra sér þetta mál til þess að skapa sér pólitíska viðspyrnu í íslenskum stjórnmalum, hefur skaðað íslenska hagsmunum afar mikið. Samábyrgð Sjálfstæðisflokksins og Alþýðubandalagsins á því, hverjar málalyktir urðu endanlega, er blettur á æru þessara stjórnmalaflokka sem þeir geta seint afmáð.

Fram hefur komið á fundum nefndarinnar að iðnarráðherra fylgdi deilumálum ÍSALs og íslenska ríkisins eftir af fullri hörku alveg til hins síðasta. Dómssáttin er samt sem áður eðlileg niðurstaða miðað við aðstæður. Aðstæðurnar voru skapaðar fyrir löngu. Stöðnuð pólitík flokkakerfisins hindraði málefnalega samstöðu þjóðinni í hag. Morgunblaðið — með áhrifum sínum á Sjálfstæðisflokkinn — skákaði Sjálfstæðisflokknum í þá stöðu að hann gat aldrei samþykkt aðra lausn á málinu en þessa. Þriggja milljóna dollara sáttgreiðsla ÍSALs er í raun viðurkenning á sekt fyrirtækisins og sýnir að Morgunblaðið hafði rangt fyrir sér. Fyrrv. iðnarráðherra hafði góðan málstað, en hann glutraði honum niður í pólitísku upphlaupi. Pólitískt sundurlyndi íslenskra stjórnámálanna hafði veikt samningsstöðu Íslendinga það mikil að þessi niðurstaða í skattamálunum verður að teljast þolanleg.

Pau ákvæði þessa samnings, er gera Alusuisse kleift að framselja hluti í ÍSAL til dótturfélaga sinna í einkaeign og einnig til óskyldra aðila sem svarar allt að 50%, eru eðlileg skref til að greiða fyrir hugsanlegum möguleikum á stækkun álbræðslunnar. En það samkomulag, sem dags. er 5. nóvember og fylgir með frumvarpinu sem fylgiskjal nr. VI, er aftur á móti erfitt að skilja öðruvísi en svo að ríkisstjórnin ætli sér ekki að bera upp á Alþingi stækkun verksmiðjunnar, kjör né skilmála varðandi afhendingu raforku frá Landsvirkjun. Stækkun verksmiðjunnar er að vísu opið mál. En það er algerlega óverjandi að ákvarðanir um orkusölu til stóriðju sem þessarar séu teknar án þinglegrar umræðu. Og þingleg umræða án upplýsinga um þjóðhagsleg áhrif og hagkvæmni af stækkun ÍSALs og þeirri raforkusölu, sem þeirri stækkun tengist, er líka með öllu óhugsandi.

Raforkuverðið, sem um hefur samist, er viðurandi miðað við aðstæður. Aftur á móti verður að benda á að ákvæði um endurskoðun samningsins eru vægast sagt ófullnægjandi. Hvert mannsbarn getur séð að ef verðbólga í heiminum verður að jafnaði 5% á ári það sem eftir lifir af þessari öld eiga Íslendingar ekki annað fyrir höndum en harðvítugar samningarimmur á fimm ára fresti út gildistíma samningsins, ellegar verða þeir að draga svo úr tilkostnaði við framleiðslu og dreifingu orkunnar til ÍSALs að þeir njóti enn ábata þótt raunverð orkunnar lækki með vaxandi verðbólgu.

Þessi samningur er ekki afrek en hann er áfangi. Ég tel mikilvægt að menn geri sér grein fyrir þeim mistökum sem átt hafa sér stað í fortíðinni og þeim göllum sem á þessum samningi eru og tali hreint út um þá. Í ljósi þess að Alusuisse er erfiður samningsaðili og í ljósi þess að enn eru fyrirsjáanleg vandamál í sambúð Íslendinga og Alusuisse tel ég nauðsynlegt að menn standi saman þannig að Alusuisse geti ekki neytt þess aflsmunar sem skapast við pólitískt sundurlyndi Íslendinga. Legg ég því til að frumvarp þetta verði samþykkt.

Alþingi, 19. nóvember 1984.

Stefán Benediktsson.